(א) ולא ברכתי לפני כהן ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה דא"ר יצחק א"ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה ואמר ר' יצחק כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ולית הלכתא כוותיה ולא ברכתי לפני כהן למימרא דמעליותא היא והא א"ר יוחנן כל תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כ"ג עם הארץ אותו ת"ח חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי כי קאמר איהו בשוין שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה במה הארכת ימים אמר להם מימי לא נתכבדתי בקלון חברי ולא עלתה על מטתי קללת חברי וותרן בממוני הייתי לא נתכבדתי בקלון חברי כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה אתא רב חנא בר חנילאי וקא דרי מיניה א"ל אי רגילת דדרית במאתיך דרי ואי לא אתייקורי אנא בזילותא דידך לא ניחא לי ולא עלתה על מטתי קללת חברי כי הא דמר זוטרא כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה (ב) לכל מאן דצערן וותרן בממוני הייתי דאמר מר איוב וותרן בממוניה הוה שהיה מניח פרוטה לחנוני מממוניה שאל ר"ע את רבי נחוניא הגדול (אמר לו) במה הארכת ימים אתו גוזי וקא מחו ליה סליק יתיב ארישא דדיקלא א"ל רבי אם נאמר כבש למה נאמר אחד אמר להו צורבא מדרבנן הוא שבקוהו א"ל אחד מיוחד שבעדרו א"ל מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי וותרן בממוני הייתי לא קבלתי מתנות כי הא דר' אלעזר כי הוו משדרי ליה מתנות מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה לא הוה אזיל אמר להו לא ניחא לכו דאחיה דכתיב שונא מתנות יחיה ר' זירא כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה אזיל אמר אתייקורי דמתייקרי בי ולא עמדתי על מדותי דאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו שנאמר [א] נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה במה הארכת ימים א"ל קצת בחיי אמר לו רבי תורה היא וללמוד אני צריך א"ל מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע דאמר ר' יוחנן אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע שנאמר לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך ר"א אמר עיניו כהות שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות משום דאסתכל בעשו הרשע והא גרמא ליה והאמר ר' יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה שנאמר הנה הוא לך כסות עינים אל תקרי כסות אלא כסיית עינים הא והא גרמא ליה רבא אמר מהכא שאת פני רשע לא טוב בשעת פטירתו א"ל [רבי] ברכני א"ל יהי רצון שתגיע לחצי ימי ולכולהו לא אמר לו הבאים אחריך בהמה ירעו אבוה בר איהי ומנימן בר איהי חד אמר תיתי לי דלא אסתכלי בכותי וחד אמר תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי כותי שאלו תלמידיו את ר' זירא במה הארכת ימים אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני ולא הרהרתי במבואות המטונפות ולא הלכתי ד"א בלא תורה ובלא תפילין ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא ששתי בתקלת חבירי ולא קראתי לחבירי (בחניכתו) ואמרי לה (בחכינתו): **מתני'** ועוד א"ר יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין פורשין לתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר והשמותי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש: **גמ'** ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין

מתנותיה. הזרוע והלחיים והקיבה: **ולא ברכתי.** בסעודה לפני כהן דאמר מר (גיטין דף נט:) וקדשתו (ויקרא כא) לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון: **משניאי.** שגורמין לבני אדם לשנאותו שהרואה תלמיד חכם שפל לפני עם הארץ אומר אין נחת רוח בתורה: **לא נתכבדתי כו'.** מפרש לה ואזיל: **מרא.** פוסו"ש בלע"ז: **וקא שקיל מיניה.** לכבדו וישאנה הוא: **דריש כמאתיך.** שאתה נושא כלי כזה בעירך: **גוזי.** סריסין היו עבדים משרתים אותו וקא מחו ליה לר"ע סבורין היו שהיה קץ בחייו: **אם נאמר כבש.** את הכבש אחד תעשה בבקר: **ולא עמדתי על מדותי.** לשלם גמול רע למי שציערני: **ללמוד אני צריך.** אולי אוכל לקיים: **לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך.** אלישע אמר כן ליהורם: **הבאים אחריך בהמה ירעו.** בתמיה. (ג) אין טוב לך לחיות ימים רבים כמותי שא"כ לא יטלו בניך בגדולתך ואתה נשיא והם כל ימיהם יהיו הדיוטות: **הרהרתי.** דברי תורה: **בלא תורה.** גרסתי שגורה בפי תמיד: **פ) בחניכתו.** אם כינו שם לחבירו לגנאי: **ואמרי לה צ) בחכינתו.** אפילו אותו כינוי שמסודר ובא לו ממשפחתו שם דופי כמו כתב חניכתו וחניכתא דמסכת גיטין (דף פז:): **מתני' מפשילין חבלים.** והוא הדין לכל מלאכות אלא לפי שהפשלת חבלים צריך מקום מרווח פנוי ובית הכנסת גדול הוא וראוי ומספיק לכך: **מפני עגמת נפש.** מניחין בו עשבים כדי שתהא עגמת נפש לרואיהן ויזכירו את ימי בניינו ואת שהיו רגילין להתאסף שם יבקשו רחמים שיחזרו לקדמותו: **גמ' אין אוכלין בהן כו'.** ולא גרסינן ואין אוכלין בהן דכולהו פירושא דקלות ראש הן. לשון קלות שמקילין אותה: ואין

כי קאמר איהו בשוין. וקשה מאי רבותא והא כתיב וקדשתו לכל דבר שבקדושה ק) לברך ראשון וי"ל דשוין לאו דוקא אלא כלומר שהכהן נמי תלמיד חכם אמנם אינו חשוב כמותו ואפי' הכי לא היה רבי פרידא רוצה לקרות לפניו וגם צריך לומר דשאר כהנים היו כפופים לרבי פרידא דאל"כ לא הוי רבותא כדאמרינן פרק הניזקין (גיטין דף נט. ושם) דרב הונא לא הוי קרי בכהני אי לאו דרבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל הוו כייפי ליה ועי"ל דהא דאמר התם דרב הונא לא הוה קרי בכהני אלא משום דשאר כהני כייפו ליה היינו דווקא בשבתות וי"ט דאיכא כינופיא אבל בב' ובה' קורא שפיר בפני כהן אע"ג דלא הוי גדול כ"כ ובדיוקא זה יש בהדיא פרק הניזקין ורבי פרידא לא רצה לקרות בפני כהן אפילו בב' ובה' ורש"י פירש דהכא איירי בברכת המזון וה"נ משמע לישנא דלא ברכתי מדלא קאמר ולא קריתי וברכת המזון לא נתקן להן משום דרכי שלום ואפי' הכי לא היה רוצה רבי פרידא לברך בפני הכהן: **תיתי** לי דלא עבדי שותפות עם הכותי. אפי' בענין שאינו יכול לבא לידי שבועה ואפילו יחול עליו שבועה יפטרנו דשרי בשאר בני אדם אפ"ה לא היה רוצה לעשות ר): **ועוד** א"ר יהודה בית הכנסת שחרב. קשה מאי ועוד דהא לעיל הוה מקיל טפי מחכמים והכא הוא מחמיר ואם כן מאי ועוד וי"ל דקאי אהא דאמר ר' יהודה ברישא מוכרין אותו לשם חצר ודוקא לשם חצר קאמר אבל סתם אינה יורדת מקדושתה והיינו ועוד דאמר ר' יהודה כלומר ועוד חומרא אחרת מלבד הראשונה ש): **אין** אוכלין ואין שותין בהן. והא דאמר בריש ערבי פסחים (פסחים דף קא. ושם) דאורחין אכלו ושתו (ד) בבי כנישתא רוצה לומר בחדר הסמוכה לבית הכנסת: בתי

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' יד [טוש"ע י"ד סימן סא סעיף ה]:
ב [טוש"ע א"ח סימן רא סעיף ג ובמג"א שם]:
כח ג מיי' פ"ב מהל' תשובה הלכה י [ופ"ו מהלכות דעות הלכה ז] טוש"ע א"ח סי' תרו סעיף א בהג"ה:
כט ד מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל' ד טוש"ע א"ח סי' פה ס"ב:
ל ה מיי' פ"ד מהל' ת"ת הל' ט טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף טו [וטוש"ע א"ח סימן קנא סעיף ג]:
לא ו מיי' פי"א מהל' תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קנא סעיף י:
לב ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. וְחֹטְאִי חֹמֵס נַפְשׁוֹ כָּל מְשַׂנְאַי אָהֲבוּ מָוֶת: משלי ח לו
2. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: במדבר כח ד
3. עֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה: משלי טו כז
4. מִי אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא: מיכה ז יח
5. וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי לוּלֵי פְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲנִי נֹשֵׂא אִם אַבִּיט אֵלֶיךָ וְאִם אֶרְאֶךָּ: מלכים ב ג יד
6. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי: בראשית כז א
7. וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֶלֶף כֶּסֶף לְאָחִיךְ הִנֵּה הוּא לָךְ כְּסוּת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אִתָּךְ וְאֵת כֹּל וְנֹכָחַת: בראשית כ טז
8. שְׂאֵת פְּנֵי רָשָׁע לֹא טוֹב לְהַטּוֹת צַדִּיק בַּמִּשְׁפָּט: משלי יח ה
9. וְנָתַתִּי אֶת עָרֵיכֶם חָרְבָּה וַהֲשִׁמּוֹתִי אֶת מִקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אָרִיחַ בְּרֵיחַ נִיחֹחֲכֶם: ויקרא כו לא

◆

רבינו חננאל

עד מתני' ומשוטות הן. **מתני' ועוד אמר ר' יהודה** בית הכנסת שחרב אין מספידין בו ואין מפשילין לתוכו חבלים ואין פורסין בתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא. שנ' והשימותי את מקדשיכם קדושתן בהן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש. ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלת ראש. אין אוכלין ואין שותין

מסורת הש"ס

א) [חולין לו: מד.], ב) [חולין קלב: ע"ש], ג) שם וע"ש שהוא רבה בר בר חנה, ד) [שבת קיח. ערוכין לג.], ה) פ"א שקיל, ו) ב"ב דף טו:, ז) [ועי' הערוך גוזוי], ח) [יומא לד: ע:], ט) [חולין מד:], י) ר"ה דף יז. יומא דף כג. ודף פז., כ) ברכות סב., ל) לעיל טו. ע"ש ב"ק נג., מ) תענית כ: ע"ש, נ) [נ"ל בחכינתו], ס) [נ"ל בחניכתו קך הגי' בע"י ומעתה מובן פרש"י על נכון דמייתי ראיה ממשנה גיטין פז:], ע) [תוספ' פ"ב], פ) [נ"ל בחכינתו], צ) [נ"ל בחניכתו], ק) [מו"ק כח:], ר) [עי' תוס' בכורות ב: ד"ה שמא ותוס' סנהדרין סג: ד"ה אסור], ש) [עי' תוס' ערוכין כג. ד"ה לא לימא].

◆

גליון הש"ס

גמ' שאל רבי את ר' יהושע בק"ק. עי' ב"ב דף קיג ע"א תוד"ה ומטו בה: שם להסתכל בצלם. דוקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בו בגלותו ובדמותו אבל ראיה בעלמא שרי. מ"א סס"י רכה:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה ולא ברכתי לפני כהן דאמר רבי יצחק: (ב) שם שרי ליה מריה לכל מאן: (ג) רש"י ד"ה הבאים וכו' בתמיה כלומר אין טוב: (ד) תוס' ד"ה אין אוכלין וכו' ושתו וגנו בבי כנישתא:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמרא נושא עון ועובר על פשע למי עובר על פשע למי שנושא עון (וכן משמע הכתוב מפיו):

◆

לעזי רש"י

פוריי"ש [פושויי"ר]. מעדר.

◆

מוסף רש"י

גוזי. פריסים (של בית רבי) העומדים לרדות במקל (ב"ק קיז.). כי הוה מזמני ליה. לאכול אצלם (חולין מד:). אתייקורי דמתייקרי בי. נכבדין הם במה שאני סועד אצלם והנאתם היא ולאו א מתנה (שם מה.). כל המעביר על מדותיו. שאינו מדקדק למדוד מדה למצערים אותו ומניח מדותיו והולך לו, כמו (יומא כג.) אין מעבירין על המצות (ערובין סד:) אין מעבירין על האוכלין, מניחן והולך לו (ר"ה יז.). מעבירין ממנו כל פשעיו. אין מדת הדין מדקדקת אחריהן אלא מניחתן והולכת (שם). ולא הלכתי ד' אמות בלא תורה. דכל שעתא הוה גריס (תענית כ:). בהכינתו. שמכנים לו בני אדם כנוי כגון שם לווי (תענית כ:). בחניכתו. כמו (גיטין פח.) חניכת אבות נגיעין עד י' דורות (תענית שם).